

KARESİ (قرهسى) BEYLİĞİ

Hazırlayanlar: İbrahim Yılmaz, Ezgi Tuna

a) Karesi Beyliği Menşei Hakkında

Karesi Beyliğinin menşei hakkında Osmanlı Tarihi kaynakları dâhil olmak üzere pek fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Tokat'ta bulunan iki mezar taşına bakılarak beyliğin Melik Danişmend Gazi sülalesinden geldiği birçok tarihçi tarafından kabul edilmektedir¹. Ayrıca Karesi Bey'in Selçuklu Sultanı II. Mesud'un nökerlerinden² olduğu ve fethettiği Balıkesir ve civarında beyliğini kurarak bağımsız hareket etmeye başladığı bilinmektedir. (Bkz. Şekil 1)

b) Karesi Adı

Beyliğin adının Karesi (قرهسى) yahut Karası (قراسى) mı olduğu, bu ismin de Karazi (قره ايدى) mi ya da Kara İsa (قره عيسى) mı kelimelerinin yumuşaması ile oluştuğu hâlâ tartışma konusudur. Bu konuda birçok tarihçi görüş bildirmekle birlikte isim üzerine filolojik bir araştırma yapılmadan Karası adının bir Türkmen beyinin adı olarak kabul edildiği görülmektedir.

c) Beyliğin Ortaya Çıkışı

c.1.) Karesi Bey Dönemi

Karesi Beyliğinin kuruluş yılı tam olarak bilinmemektedir. Birçok tarihçi bu konuda M.S 1296-97 yıllarını almaktadır. Karesi Bey'in babası Kalem Bey ile birlikte diğer uç beyleri gibi Bizans İmparatorluğunun zayıflığından yararlanarak Balıkesir civarına geldiği ve buraya yerleştiği bilinmektedir. 1300-1308 yılları arasında ise tamamen bağımsızlaşmışlar ve Selçuklularla olan bağlarını bu dönemde koparmışlardır.

Karesi beyliğinin kurulduğu sürede Batı Anadolu bölgesinde Aydın, Menteşe, Hamid, Teke, Saruhan ve Germiyanogulları beylikleri hüküm sürmekteydi ve Germiyanogulları bu beylikler içinde üstünlüğünü diğerlerine kabul ettirmiş bir beylikti. Karesi beyliğinin de ilk kuruluş aşamalarında Germiyanogullarına bağlı olduğu düşünülebilir³.

Karesi beyin Balıkesir ve civarında hüküm sürdüğü sırasında Batı Anadolu'daki Türkmen ilerleyişini durdurmak isteyen Bizans imparatoru II. Andronikos (1282-1328) önce Alanlar daha sonra ise Katalanlar ile ittifak yaparak bu

¹ Karesioğulları menşei hakkında detaylı bilgi için bkz. Zerrin Günel Öden, **Karasi Beyliği**, TTK, Ankara 1999.

² A. Caferoğlu, **Türk Tarihinde Nöker ve Nökerzâdeler Müessesesi**, Ankara 1952.

³ M. Fuad Köprülü, **Osmanlı Devletinin Kuruluşu**, Ankara 1984, s. 36-37.

hedefine ulaşmaya çalışmıştır. İlk olarak Moğollar önünden kaçan Alanlar ile anlaşarak 1302 yılında bir Alan kuvvetini oğlu IX. Mikhail komutasında Batı Anadolu'yu kontrol altına almak üzere görevlendirdi. Alanlar Manisa'daki Gediz nehri civarında karargâh kurdular fakat burada Karesi beyliğinin de kuvvetlerinin bulunduğu Türkmenlere karşı bir başarı elde edemediler. Daha sonra imparator ile yaptıkları anlaşmayı bozarak bu mücadelelerinden vazgeçtiler.

Şekil 1: Karasioğulları Beyliği

İmparator II. Andronikos bunun üzerine Katalanlar ile anlaştı. 1303 Eylül'ünde İstanbul'a gelen 6000 kişilik Katalan kuvvetleri Kyzikos (Erdek civarı)'u fethetmeye hazırlanan Karesi kuvvetlerinin üzerine gönderildi. Erdek'te konuşlanan Katalanlar, 1304 Nisan'ında Karesi kuvvetlerini geri püskürttüler. Daha sonra kaynaklara bakıldığında Karesi kuvvetlerinin hiçbir tarihte Erdek'i ele geçirdiği görülmemektedir. Katalanlar Batı Anadolu içlerinde 2 yıla yakın olarak hareket ettiler. Tabi bu hareket Karesi fetihlerini engelleyemedi. 1306 yılında Katalanların Gelibolu'ya dönmeleri üzerine Karesi kuvvetleri Ezine, Ayvacık ve Bayramiç taraflarını ele geçirdi. Yine aynı tarihte Behramkale'nin ve kıyı bölgelerinin fethedildiği tahmin edilmektedir. Edremit Cenevizlilerden alınmıştır. Edremit'in fetih tarihi tam bilinmemekle birlikte Bergama'nın da aynı zamanlarda fethedildiği sanılmaktadır. Bergama'ya gelen Türkmenler verimsiz topraklardan kıyıya yakın verimli topraklara göçerek Yeni Bergama'yı oluşturmuşlardır.

Karesi Bey zamanının bir diğer gelişmesi Moğolların önünden kaçan Sarı Saltuk Türkmenlerinin, önce Dobruca'ya gelip buralarda faaliyetlerde bulunduktan sonra Ece Halil komutasında kuvvetleri ile Karesi topraklarına yerleştirdikleri

bilinmektedir. Ancak Ece Halil konusunda bazı tarihçiler birbirinden ayrılmıştır. Kimisi Ece Halil'in Anadolu'ya geçmeye çalışırken Bizanslı kuvvetler tarafından öldürüldüğünü, kimi tarihçilerde Ece Halil uzun süre yaşayıp hatta Osmanlı döneminde bile hizmette bulunduğunu belirtmektedirler.

Karesi Bey'in kesin ölüm tarihi bilinmemekle birlikte, Bizans İmparatoru II. Andronikos'un 1328'de Erdek'e Karesioğlu Demirhan ile anlaşmaya gelmesi göz önüne alınarak Karesi Bey'in bu tarihten önce vefat ettiği söylenilebilir. Bazı Osmanlı Tarihi kaynaklarında bu tarih 1334 olarak belirtilse de ağırlık olarak 1328 senesi kabul edilmektedir.

Karesi Bey'in ölümünden sonra devletin başına kimin geçtiği kesin olarak bilinmemekle beraber üç kişinin ismi aktarılmaktadır. Bunlar Demirhan, Yahşi ve Dursun Beylerdir. Bu üç ismin dışında ise, sadece Osmanlı Tarih kaynaklarında Aclan Bey'in adı geçmektedir. Neşri ve Âşık Paşazade gibi Osmanlı tarihçilerine göre Aclan Bey'in Karesi Bey'in oğlu olduğu ve ölümünden sonra beyliğin başına geçtiği bildirilmektedir. Hatta Aclan Bey'in Yahşi veya Demirhan Bey olduğu ileri sürülmüştür. Muhtemelen Aclan ismi Yahşi Bey'in lâkabıdır⁴.

Bu bilgilerle birlikte Karesi Bey'den sonra beyliğin başına Demirhan Bey geçmiş, Yahşi Bey ise Bergama ve civarında hüküm sürmüştür. Bu da bize Karesi Beyliğinin ikiye bölündüğünü göstermektedir.

c.2.) Demirhan Bey Dönemi

Demirhan Bey, Karesi Bey'in ölümünden sonra Balıkesir ve çevresinde hüküm sürmüştür. Bizans topraklarına sürekli akınlar yapan Demirhan Bey'in -ki bu akınları Süleyman Bey'in başında olduğu Karasi akıncıları yapmıştır- bu akınlarını engelleyemeyen imparator III. Andronikos Demirhan Bey ile bir anlaşma yapmak için Erdek'e gelmiştir. Onunla barış anlaşması yapan Demirhan Bey sözünü tutmuş ve bir daha Bizans topraklarına akın yapmamıştır. Demirhan Bey dönemine ait kaynaklarda çok bilgiye sahip olmamakla birlikte onun ölüm tarihini de bilememekteyiz. 1345 yılında Osmanlıların, Dursun Bey'in çağrılmasıyla birlikte Balıkesir ve yöresini ele geçirdikleri bilinmektedir. Ayrıca Demirhan Bey'in sonra Bursa'ya gelmiş ve 1347 yılında ölmüş ve oğlu Cüce Han Bey ile Devecilerde gömülmüş olduğu belirtilmektedir. Bu arada Demirhan Bey'in Osmanlılara toprakları kendi isteğiyle verdiği rivayeti de vardır.

c.3.) Yahşi Bey Dönemi

Karesi Bey'in ölümünden sonra Bergama'da beyliğin batı kanadının başına geçen Yahşi Bey, Karesi Bey'in oğludur. Yahşi Bey'in Karesi Bey'in oğlu olduğunu bulunan mezar kitabelerinden anlıyoruz⁵. Ayrıca İbn Battuta Seyahatnamesi'nde

⁴ Fahamettin Başar, **Siyasal-Dini-Kültürel-Sosyal İslam Tarihi**, Kayıhan Yayınları, İstanbul, s.413.

⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Kitabeler**, I, İstanbul 1927, s.43.

“Han” unvanıyla bahsedilen kişi Yahşi Bey’dir⁶. Bununla birlikte Yahşi Bey adına basılmış bir sikkede de “melik” unvanı kullanıldığını görmekteyiz⁷. Yahşi Bey döneminde beyliğin sınırları genişlemiştir ve güneyde Saruhanoğulları ile komşu olunmuştur. Yahşi Bey dönemi “Han” ve “melik” ünvanlarını kullanmasından dolayı en parlak dönem olarak göze çarpmaktadır. Bunun dışında Yahşi Bey, “Şücâü’-d-din” lakabını da kullanmakta idi⁸. Yahşi Bey döneminde beylikten devlete geçilmeye başlandığını ve ilk teşkilatlanmaları Hacı İlbey adlı bir vezirden ve ileri gelen emirlerin adlarından anlamaktayız.

14. yy. başlarında Anadolu beylikleri, başta Karesioğulları olmak üzere, Bizans’ ın topraklarına akınlar yapıyordu. Nitekim Demirhan Bey döneminde, Çanakkale Boğazı ve Marmara Denizi’nden gemilerle Rumeli’ye asker çıkararak bu bölgede yağma akınları yapılmıştı. Bergama emiri olan Yahşi Bey ile Saruhan Beyliği, Ege Denizi’nin kuzey kısımlarında, Aydınoğulları da Yunanistan ve adaları civarında yağma akınları yapmakta idiler.

1330 yılında ise III. Andronikos Trakya’ya gitme hazırlıkları yaparken Türkmenlerin yeni bir sefer hazırlığında oldukları haberini aldı. Türkler, Çanakkale Boğazı’nı iki ayrı noktadan geçerek, iki kısma ayrılmışlardı. Bunların bir kısmı, Trakya şehirleri olan Cisson, Polybotum ve Aconiten’e doğru yönelirken de diğerleri Tekirdağ’ı tehdit ettiler. İmparatorun askerleri derhal Türklerin bir kısmına yetişerek, onları esir aldılar ve öldürdüler. Diğerleri ise, geri çekilmek zorunda kaldılar. Beylerin Ege Denizi kıyılarındaki bu faaliyetleri Venedikli tüccarları da rahatsız etti ve bu yüzden Papanın desteğiyle bir haçlı donanması oluşturuldu. 1334 yılında sefere çıkan haçlı donanması Yahşi Bey’i yenilgiye uğrattılar. Bundan sonraki haçlı donanmasının amacı kendileri için daha büyük tehlike olan Aydınoğlu Umur Bey üzerine hareket etmek olacaktı.

1334 yılları başlarında haçlı donanmasının geldiği haberini alan Yahşi Bey kıyı kesimlerine doğru harekete geçti. Edremit Körfezinde yapılan savaşta Türk ordusu büyük kayıplar verdi. Bu durumda kaçmak zorunda olan Yahşi Bey zorlukla İzmir limanına sığındı⁹.

Haçlı donanması Yahşi Bey’i İzmir limanına kadar takip ettiler. Burada yapılan savaşta ise Yahşi Bey pek fazla varlık gösteremese de haçlılar İzmir’i Aydınoğullarından alamamışlardır ve geri çekilmek zorunda kalmışlardır. 4 Aralık 1334 ‘ de Papa XXII. Johannes’in ölümüyle birlikte haçlı donanması dağılmış ve bir daha haçlı ittifakı düşüncesi yeni Papa XII. Benedict tarafından destek görmemiştir. Venedikliler kendi imkânlarıyla Türklerle mücadeleye devam etmişlerdir.

Kısa sürede toparlanan Karasi Türkleri 1337 yılında tekrar Rumeli’ye yağma hareketlerinde buldukları bilinmektedir.

Bizans imparatoru III. Andronikos ölünce yerine oğlu V. Johannes Palaiologos geçmiş fakat yaşının küçük olması sebebiyle Ioannes Kantakuzenos ona vâsi

⁶ İbn Battuta, **İbni Battuta Seyahatnamesi**, I, Mehmet Şefik, İstanbul, 1300-1333, s.338.

⁷ İ. Artuk, “*Karasioğulları Adına Basılmış İki Sikke*”, **Tarih Dergisi**, sayı 33, İstanbul 1982, s.283.

⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, s.99.

⁹ Battuta, a.g.e, s.92

olmuştu. Bu arada 1341-1342 yılına gelindiğinde Yahşi Bey, Saruhanoğullarıyla birlikte Bizans topraklarına yağma hareketinde bulunmak için harekete geçti. Bu sırada Bizans'ta yaşanan taht karışıklığı sebebiyle Osmanlılar ile anlaşmakta olan Kantakuzenos Gelibolu'ya gelerek Türklerde burada bir savaş yaptı. Yahşi Bey bu savaşta mağlup oldu ve Anadolu'ya geri çekildi. Bunun ardından tekrar Gelibolu'ya hareket eden Yahşi Bey tekrar mağlup oldu ve anlaşma imzalamak zorunda kaldı¹⁰. Yahşi Bey anlaşmayla birlikte Bizans'a saldırmayacağını taahhüt ediyordu. Bundan sonra Yahşi Bey'in deniz seferlerini bıraktığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca kaynaklarda Yahşi Bey'in ölüm tarihi verilmemekle birlikte 1341 yılından sonra adı da kaynaklarda geçmemektedir. Fakat 1341-1342 yılları arasında da yukarıda belirttiğimiz üzere Gelibolu'ya asker çıkarmış olması onun muhtemelen 1343 yılında veya bu zamandan kısa bir süre önce öldüğünü gösterir. 1343 yılında da Osmanlı beylik merkezinde bulunan Dursun Bey'in geri çağırılması da Yahşi Bey'in 1343 senesinden önce vefat ettiğini göstermektedir.

c.4.) Süleyman Bey Dönemi

Demirhan'ın veya Yahşi Bey'in oğlu olarak bilinen Süleyman Bey, büyük ihtimalle Demirhan'ın oğlu olduğu görüşü hâkimdir ki Çanakkale - Troya kıyı bölgesinin hâkimiydi. Kaynaklarda Süleyman Bey'i 1343-1345 yılları arasında "Asya satrapı", "Karasi Frigyası satrapı", "Truva satrapı" olarak görmekteyiz. Bizanslılarla akrabalık ilişkilerini kullanarak, Osmanlılara karşı Bizans- Aydınöğulları ittifakına katılmıştır. 1345 yılından sonra ise kaynaklarda adı geçmemekle birlikte kuvvetle muhtemel bu tarihten önce öldüğü tahmin edilmektedir.

d.) Beyliğin Osmanlılar Tarafından İlhakı

Yahşi Bey'in ölümünden sonra Karasi Beyliği karışıklıklar içine düştü. Demirhan Bey'in Ulubey olması ve Dursun Bey'in ona karşı muhalefetiyle meydana gelen olaylar, aynı zamanda beyliğin Osmanlı idaresi altına girişinin de başlangıcını teşkil eder. Karasi Beyliği'nin Osmanlı idaresine geçişi, Osmanlı tarihlerinde hemen hemen birbirine benzer şekilde kaydedilmiştir. Buna göre, Aclan Bey'in (muhtemelen Yahşi Bey) diğer oğlu Dursun Bey Orhan Bey'in yanında bulunmaktaydı. Demirhan Bey'in idaresinden memnun olmayarak onun Ulubeyliği'ni tanımayan başta Vezir Hacı İlbey ve Karasi ümerasından Evrenos Bey, Gazi Fazıl Bey, Ece Bey gibi ileri gelenler, Dursun Bey'i Karasi tahtına davet ederek, bu hususta Orhan Bey'den yardım talep ettiler. Bu talep üzerine Dursun Bey başta Bergama, Edremit ve Balıkesir olmak üzere Karasi arazisinin büyük bir kısmını kendisine yardım karşılığında Orhan Bey'e teklif etti. Dursun Bey ise Edremit

¹⁰ Başar, a.g.e., s.414.

Körfez'i kuzeyindeki Kızılcatuzla ve civarındaki Bayramiç ve havalisi ile o yöredeki ve muhtemelen Bizans elindeki Biga hariç Truva ve Eolya tarafları ile yetinecekti.¹¹

Orhan Bey aldığı davet ve teklife uyarak yanında Dursun Bey'le birlikte harekete geçti. Ulubat'ı fethettikten sonra Balıkesir'e geldi. Onun Balıkesir'e geldiğini haber alan Demirhan Bey başarılı olamayacağını anlayarak Bergama'ya kaçtı. Orhan Bey Balıkesir'de bir süre konakladıktan sonra Bergama'yı kuşatmak için harekete geçti. Dursun Bey'in ağabeyi ile birleşerek onu barışa ikna etmesini isteyen Orhan Bey, onların aralarında anlaşarak birbirlerinin şartlarına rıza gösterip buna uymalarını istedi. Bunun üzerine Karasi ayânları ile birlikte Bergama surları önüne gelen Dursun Bey, ansızın kaleden atılan bir ok ile öldürüldü. Dursun Bey'in ölümü hem yanındakilerin hem de haberi duyan Orhan Bey'in üzüntüsüne ve hiddetine sebep oldu. Orhan Bey Karasi ilinin Osmanlı mülküne katıldığını ilan edince zarara ve tahribata uğrayacaklarından korkan Bergama halkı ve yanında bulunan adamları Demirhan Bey'den teslim olmalarını istediler. Böylece Bergama kalesinden anlaşma yoluyla çıkan Demirhan Bey, Orhan Bey tarafından Bursa'ya gönderildi. Bu şekilde Karasi Beyliği'nin hemen hemen tamamı barış yoluyla Osmanlı Beyliği topraklarına katılmış oldu. Fakat bu sırada Çanakkale kesiminde sahilde Karabiga'nın henüz Bizans elinde bulunduğu anlaşılıyor. Osmanlı tarihleri, Balıkesir ve civarı ile Bergama, Edremit dolaylarının Osmanlı Devleti eline geçtiğini yazarlarken Çanakkale ve Truva taraflarından hiç bahsetmemektedirler. Orhan Bey, Karasi ülkesini ele geçirdikten sonra burayı oğlu Süleyman Paşa'ya iktâ olarak verdi.

e.) Karasioğullarının Türk Tarihine Katkıları

1.Karesi Beyliği donanmaya sahip ender beyliklerden biriydi. Sahip olduğu bu donanma Osmanlı Devleti donanmasının çekirdeğini oluşturmaktadır.

2.Karesi Beyliği donanması sayesinde Osmanlı Devleti Trakya ve Balkanlara çıkabilmiştir. Dolayısıyla Osmanlı Beyliği'nin devlete geçişinde Karesi Beylerinin rolü büyüktür.

3.Osmanlı'ya katılan ilk beyliktir.

4.Karesi Beyliği'nin yöneticileri Hacı İlbey, Evranos Bey gibi şahsiyetler Osmanlı yönetimine büyük katkılar sağlamışlardır.

f.) Karasioğullarında Teşkilat ve Kültür

Selçuklularda devletin hükümdarlık ailesinin ortak malı olarak kabul edilmesi ile şekillenen hükümdarlık anlayışı geleneği, Karasioğulları Beyliğinde de devam etmiştir. Buna göre, Orta Asya Türk geleneğinde de bulunan ikili yönetim sistemi Karasioğulları Beyliğinde de görülmektedir. Nitekim beyliğin merkezi Balıkesir'de Karasi Bey'in oğullarından Demirhan Bey bulunurken, Bergama ve havalisinde Yahşi Bey hükümdarlık sürmekteydi.

¹¹ Zerrin Günel Öden, "Karasioğulları Beyliği", **Türkler**, C.IV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.783.

Hükümdarlık alametlerini incelediğimizde, *tiraz*¹² adlı elbisenin giyilmesi *hil'at* anlamına gelmekteydi. Karasi beyleri hükümdarlık alametleri gereği, sikkede bastırdıkları anlaşılmaktadır. Bunlardan Yahşi Bey ile Beylerbeyi Çelebi'ye ait gümüş

Beylerbeyi Çelebiye Ait Sikke

ve bakır olmak üzere 7 adet sikke bulunmaktadır. Divan teşkilatı hakkında geniş bilgi edinilememesine rağmen, böyle bir yönetim kadrosunun devlet idaresi için zorunlu bir unsur ve vezirin divan işlerine bakan en yüksek memur olması yönünden ele alındığında, bu idari teşkilatında varlığı muhtemel görülmektedir. Karasi Beyliğinin ilk askeri teşkilatı aşiret geleneğine dayanmaktaydı. Ordu, hükümdarın atlı, yayalardan meydana gelen hassa birlikleri ve beylerin tımarlı sipahileri ve *çerik* denilen aşiret süvarilerinden oluşmaktaydı. Ayrıca ümera denilen maiyet beyleri derecelerine göre kendilerine verilen tımar nispetinde asker beslemek zorundaydılar. Karasi Beyliğinin merkezi Balıkesir'de bol miktarda ipek ve ladin üretilmekte ve Avrupa ülkeleri pazarlarına ihrac edilmekteydi. İstanbul kumaşları çoğunlukla Balıkesir ipeğinden dokunmaktaydı. Bergama ise daha çok köle ticareti yapmaktaydı. Günümüzde Karasi Beyliğinden kalan herhangi bir mimari eser mevcut değildir. İbn Battuta'dan öğrendiğimize göre zengin bir şehir olmasına rağmen halkın cuma namazlarını kılabilecekleri bir camileri bile yoktu. Ayrıca Balıkesir'de Ahi Sinan adlı zâviye olduğu İbn-i Battuta'nın burada konaklamasından anlaşılmaktadır.¹³ Bergama'da ki Güdük Minare'nin de 14. yy. başlarında Karasi Beyliği zamanında yapıldığı ileri sürülmektedir.

¹² Kenarları işlemeli elbise demektir.

¹³ Battuta, a.g.e s.339

KAYNAKÇA

1. BAŞAR, Fahamettin, **Siyasal-Dini-Kültürel-Sosyal İslam Tarihi**, Kayıhan Yayınları, İstanbul.
2. BATTUTA, İbn, **İbni Battuta Seyahatnamesi**, I, çev. Mehmed Şerif, İstanbul.
3. CAFEROĞLU, A, **Türk Tarihinde Nöker ve Nökerzâdeler Müessesesi**, IV. TTK, Ankara 1952.
4. **Genel Türk Tarihi Ansiklopedisi C.IV**, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.
5. KÖPRÜLÜ, M. Fuad, **Osmanlı Devletinin Kuruluşu**, Ankara 1984.
6. ÖDEN, Zerrin Günel, **Karasi Beyliği**, TTK, Ankara 1999.
7. SEVİM, Ali, YÜCEL, Yaşar, **Türkiye Tarihi. Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi**, TTK, Ankara 1989.
8. ULUÇAY, Çağatay, **İlk Müslüman Türk Devletleri**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1965.
9. UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devleti**, TTK, Ankara 1968.
10. UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, **Kitabeler I**, İstanbul, 1927.
11. **Tarih Dergisi**, sayı 33, İstanbul 1982.
12. **Türkler Ansiklopedisi C.VI**, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.
13. YAZICI, Mustafa, **Tarihte Kurulan Türk Devletleri ve Özellikleri**, Ankara, 1996.